

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Udsigt over Verdens-Krøniken fornemmelig i det Lutherske Tidsrum

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 132. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/catalog/gv-1817_309A-txt-shoot-idm3973/facsimile.pdf (tilgået 04. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

første Held var, at den ny Verdensdeel ei dengang kom til at høre hans Navn; thi derved undgik det mange Forbandelser, som nu retfærdig er faldne paa Florentineren Americo Vesputicis, der vilde stjæle hans Hæder. Den samme Ferdinand, som gav Amerikas Dpdraget paa tvende Maader Staal for Guld, vandt ved en anden Vidingsid Neapels Rige. Han indtog det i Forening med Frankrigs tolvte Ludvig, men bemægtigede sig det siden heelt. Dets Skæder vare pantsatte til Venetianerne, men ogsaa dem sik han ved at tiltræde det Forbund Pave Julius den Anden stiftede mod disse med Ludvig og Maximilian, fordi de havde tilstneget sig nogle pavelige Stæder. **1516** Nat af Nov døde endelig Ferdinand uden mandlig Afkom og efterlod sine vidløstige Lande til sin Datterføn, den som Tydsklands Kæiser saa navnkundige Karl den Femte, Spanien, Italien, Sicilien og Burgund laa under hans Scepter, Ungarn og Bohmen lod hans Broder Ferdinand, selv var han driftig og klog, vantro, tapper og herskelyg. Hvad skulde begrænse et Rige, der havde stættet sine Skielstene over Verdenshavet? saa spurgde de tydste Gyfster, Kialo og — valgte Karl til deres Kæiser.

Lange havde Paverne prøvet paa, hvorvidt de kunde gaa i Ublubed og dog beholde Magt og Anseelse som den Helliges Statholdere, men de som efter Husjes Mord bejublede Pavesolen

afnoble Udsalderen sin Kist og Foragt. Den liderlige, samvittighedsløse Alexander den Sjette fulgdes af den krigske og herskelyge Gudsforagter Julius den Anden, og dennes Eftermand var Leo den Tiende. I denne Pave af det mesticeiske Hus havde Kunst og Lærdom en Kjænder og Beskytter, naar kun begge vilde lade sig bruge til Pragt og Behag, men om Sandheden var det ham ikke at gjøre, og hans Egegyldighed for Mængdens aandelige og evige Vel kundgjorde han ved aabenbart at drive Handel med Syndsforlæbelse og Salighed. De fremfarne Paver havde alt indbildt de Christne at en Reise til Rom, Sønnen ved Apostlene Peders og Povelis Grave og rige Gaver paa Kirkerens Altre kunde skaffe Delagtighed i Helgen-Skarens overflodige Fromhed, der var Kirkenes Arvegods, og derved Syndsforlæbelse. Først var det reengang, siden, efter det pavelige Skatkammers Velgighed, to, og endelig fire Gange i hvert Aarhundrede, at en saadan Syndsforlæbelse eller Afslad om Jesuets Navn kunde erhøves i Rom, og snart blev det Skik, at de Rige fristjødde sig fra Reisen. Det var altsaa kun en rimelig Ubøidelse, da Leo, for at fylde det ubesømte Skatkammer og sanke Penge til Dpbygelsen af Peterskirken, Katolissismens store Bautasteen, omsendte Munkene i Landene der handlede aabenlyst med Afsladsbreve, som en Kravmate. Imidlertid maatte dog mange Sjæle forfærdes for det nøgne Uhyre, og Afslads Ugylldighed

blive søelig. Herthi hidrog fornemmelig den Ublubed, hvormed Dominicaneren Johan Tjøl rogede, ja overdro sit Virinde i det nordlige Lyffland, da han endog folgte Afslad for Syneder, som skulde begaaes. Men hvem kunde og vilde tydelig paatale dette Uvæsen? Konger, Fyrster og Bisper deilde i al Gald Fordelen med Paven og Krammerne for at dog Noget kunde blive i Landet, de lærde smilede fornemt ad Mængdens Dumbhed og lovsprædte den gæymilde Kæc. Kun nogle tydske Kæde oplofede Røsten, men hørte med det Dudes, Rød eller med sand kristelig Tro; den lærde og kløgtige Erasmus fra Rotterdam belø høit Munkenes Rankendighed og Bedragerier, men elskede Herdens Fred og Vre for høit til at vove nogen als vorlig Kamp for Sandheden, det var langt mere hans Hoveds end hans Hjertes Sag. Reuchlin kæmpede hjært for de Rabbiniske Skrifter som man vilde brænde, og hidrog meget til at opfriske det ebraiske Sprog og Dyrkning, men han fordybede sig i Rabbinisk Gabbalisk og flyede Kamp om Lærdommen. Kort sagt, den Forbedring selv de redeligste lærde søfede, var mere udvortes end indvortes, og betød som Hovedsag ikke stort; medens de tænkte paa at forberede den, viste Kundskab gaaet til Grunde, og alt Haab havde været ude. Paa den anden Side sukede mange tusinde Hjertes i Stillehed, uden ret at vide horester, og for En som kunde og vilde

lære dem det, laa Bøgerne opladne og Værksiet rede. De som solde deres Eygdom laa som Hine ved Bethesdas Dam, og ventede at Herrens Engel skulde nedfare og bevæge Vandet, Livets Vand i den hellige Dam; i Bibelen, og Herren er nær hos alle dem som kalde paa ham i Sandhed, han hører de Gudfrugtiges Skrig og hjælper dem. Det haver stadfastet sig paa Mennesker og Tidbaltere ligesaa Dogenes Besgyndelse indtil Nu, og det vil stadfæste sig baade til og i Dogenes Ende; thi Himmels og Jord skal forgaa, men Herrens Ord bliver evindeligt.

Femte Tidrum.

Fra Luther til vore Dage.

300 Aar.

En ny Høiskole var oprettet i Bittenberg, 1502, og efter lovlig Skik var det Landsherrens og hans Raadgiveres Dmsorg her at fante dygtige Mænd som kunde give den ny Anstalt Glands og Ry, men det tænkte Ingen paa, at Gud herved rundt fra Lyffland forsamlede de Mænd, der skulde udføre hans store Værk: Christendom-

